

e-mail: pranevich@bseu.by

Прокопович Виктория Олеговна, аспірант

e-mail: v.prakapovich@gmail.com

Белорусский государственный экономический университет,
Республика Беларусь, г. Минск, пр-т Партизанский, 25.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Pranevich Alla, Doctor of Economics, Professor, Head of World Economy Department

e-mail: pranevich@bseu.by

Prokopovich Viktoryia, graduate student

e-mail: v.prakapovich@gmail.com

Belarusian State Economic University.

Belarus, Minsk, Partizanski Ave, 25.

УДК 330.332.1 : 504.062

МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РІЗНИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ РІВНЯХ

Сакаль О.В.

***Предмет дослідження** – сукупність теоретичних і методичних аспектів та практичних заходів щодо фінансування сталого розвитку.*

***Мета дослідження** – розвиток теоретико-методологічних засад і розробка рекомендацій щодо механізму фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях.*

***Метод, методологія проведення роботи.** Теоретичною основою дослідження є положення економічної теорії, економіки природокористування, теорії сталого розвитку, інституційного аналізу, міжнародних відносин, методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів.*

***Результати роботи:** систематизовано інституційне забезпечення фінансування сталого розвитку, обґрунтовано зміст механізму фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях; запропоновано рекомендації з удосконалення фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні.*

***Галузь застосування результатів.** Результати дослідження можуть знайти застосування у сфері економіки та державного управління у процесі прийняття рішень щодо природокористування та охорони навколишнього середовища.*

***Висновки.** Дієвий механізм фінансування сталого розвитку передбачає узгодження приватних інтересів з державними цілями та створення інституційних засад, що стимулюють націлені на отримання прибутку інвестиції, одночасно з мобілізацією державних ресурсів для обов'язкової діяльності в сфері сталого розвитку. Необхідним є удосконалення механізму фінансування, зокрема у частині змін у структурі стимулювання. В Україні доцільно конкретизувати нормативно-правове забезпечення інструментів механізму фінансування, з особливим наголосом на стимулюванні досягнення встановлених цілей та активізації діяльності на всіх інституційних рівнях задля мобілізації фінансових ресурсів з доступних джерел.*

***Ключові слова:** джерела фінансування, цілі сталого розвитку, міжнародне співробітництво, інвестиції, управління, субсидії, оподаткування.*

МЕХАНИЗМ ФИНАНСИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НА РАЗНЫХ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ УРОВНЯХ

Сакаль О.В.

***Предмет исследования** – совокупность теоретических и методических аспектов и практических мер по финансированию устойчивого развития.*

***Цель исследования** – развитие теоретико-методологических основ и разработка рекомендаций относительно механизма финансирования устойчивого развития на различных институциональных уровнях.*

***Метод, методология проведения работы.** Теоретической основой исследования являются положения экономической теории, экономики природопользования, теории устойчивого развития, институционального анализа, международных отношений, методологическую основу исследования составляет совокупность общенаучных и специальных методов.*

***Результаты работы:** систематизировано институциональное обеспечение финансирования устойчивого развития, обосновано содержание механизма финансирования устойчивого развития на различных институциональных уровнях; предложены рекомендации по совершенствованию финансового обеспечения устойчивого развития в Украине.*

***Область применения результатов.** Результаты исследования могут найти применение в сфере экономики и государственного управления в процессе принятия решений относительно природопользования и охраны окружающей среды.*

Выводы. Действенный механизм финансирования устойчивого развития предполагает согласование частных интересов с государственными целями и создание институциональных основ, стимулирующих нацеленные на получение прибыли инвестиции, одновременно с мобилизацией государственных ресурсов для обязательной деятельности в области устойчивого развития. Необходимо совершенствование механизма финансирования, в частности в части изменений в структуре стимулирования. В Украине целесообразно конкретизировать нормативно-правовое обеспечение инструментов механизма финансирования, с особым упором на стимулировании достижения установленных целей и активизации деятельности на всех институциональных уровнях для мобилизации финансовых ресурсов из доступных источников.

Ключевые слова: источники финансирования, цели устойчивого развития, международное сотрудничество, инвестиции, управление, субсидии, налогообложение.

MECHANISM FOR FINANCING SUSTAINABLE DEVELOPMENT AT VARIOUS INSTITUTIONAL LEVELS

Sakal O.V.

Subject of research – a set of theoretical and methodological aspects and practical measures for financing sustainable development.

Purpose of the research – development of theoretical and methodological bases and drafting recommendations concerning mechanism for financing sustainable development at various institutional levels.

Method, methodology of work. Theoretical basis of the research is the position of economics, environmental economics, theory of sustainable development, institutional analysis, international affairs, and methodological basis is a set of general and special scientific methods.

Results of the research: institutional framework for financing sustainable development is systematized, content mechanism for financing sustainable development at various institutional levels is substantiated; recommendations for improvement of financing sustainable development in Ukraine are drafted.

Practical implications. Results of the research can be applied in the economy and governance in the decision making process on nature use and environmental protection.

Conclusions. Effective mechanism for financing sustainable development implies coordination of private interests with public objectives, and establishment the institutional framework that stimulate profitable investment, simultaneously mobilization of public resources for mandatory activities in the field of sustainable development. It is necessary to improve the mechanism for financing, in particular in terms of changes in the structure of stimulation. In Ukraine, it is advisable to specify regulatory and legal frame work concerning instruments of mechanism for financing, with particular attention to stimulate the achievement of set objectives and activation of activities at all institutional levels for the mobilization of financial resources from available sources.

Keywords: sources of funding, Sustainable Development Goals, international cooperation, investment, governance, subsidies, taxation.

Актуальність дослідження. Реалізація нового Порядку денного у галузі сталого розвитку, в основу якого покладено 17 глобальних Цілей сталого розвитку (ЦСР), задекларовано світовою спільнотою на Саміті Організації Об'єднаних Націй (ООН) зі сталого розвитку 25 вересня 2015 року на наступні 15 років. ООН відзначає, що цим започатковано нову еру національних дій та міжнародного співробітництва, адже кожна країна-член ООН зобов'язується здійснити широкий спектр заходів, які будуть спрямовані не тільки на усунення корінних причин бідності, покращення економічного зростання і процвітання, а також на задоволення потреб людей в охороні здоров'я, освіті та соціальному забезпеченні, передбачаючи при цьому охорону навколишнього середовища [5].

Глобальні ЦСР на сьогодні зазнають пріоритизації й адаптації країнами членами-ООН до національних умов, визначаються можливості їх моніторингу, зокрема й Україною. Відтак постають завдання пошуку шляхів забезпечення досягнення ЦСР, зокрема визначення найбільш прийнятних стосовно кожного показника (індикатора) досягнення цілі інституційного рівня. Під інституційним рівнем розуміємо сукупність повноважень і відповідальності, що притаманні певній інституції в ієрархічному середовищі її функціонування.

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. Дослідженню теоретико-методологічних засад та різних прикладних аспектів забезпечення сталого розвитку присвячено численні праці вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, Бобильова С., Брундтланд Г., Герасимчук З., Гіурсова Е., Данилишина Б., Дейлі Г., Згуровського М., Кларка Г., Костанзи Р., Медоуза Д., Мельника Л., Неверова О., Перелета Р., Хвесика М., Хлобистова Є. та інших. Перспективні шляхи фінансування сталого розвитку висвітлені в доповідях, резолюціях і рішеннях ООН.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних і методичних аспектів та практичних заходів щодо фінансування сталого розвитку. Об'єкт дослідження – інструменти механізму фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях.

Мета дослідження – розвиток теоретико-методологічних засад і розробка рекомендацій щодо механізму фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях. Зазначене обумовило виконання таких завдань: систематизація інституційного забезпечення фінансування сталого розвитку, обґрунтування

механізму фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях; висновки і рекомендації щодо джерел фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження є положення економічної теорії, економіки природокористування, теорії сталого розвитку, інституційного аналізу, міжнародних відносин. Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема, системний підхід, діалектичний метод пізнання та порівняльно-правовий аналіз, історичний підхід, метод причинно-наслідкових зв'язків, економіко-статистичні методи.

Постановка проблеми. Необхідною передумовою досягнення ЦСР є належне фінансування заходів на всіх інституційних рівнях. Міжурядовий комітет експертів з фінансування сталого розвитку, заснований у червні 2013 року Генеральною Асамблеєю ООН, проаналізувавши фінансові потреби, вивчивши ефективність, послідовність і взаємодоповнюваність існуючих інструментів та механізмів, станом на 2015 рік вказав, що після прийняття у 2000 році Декларації тисячоліття в багатьох країнах, що розвиваються, незважаючи на деякі досягнення фінансово-економічного характеру, всередині і між країнами них існують відмінності, а впроваджених заходів недостатньо для реалізації всіх цілей розвитку. Загрози і фактори вразливості, зокрема, погіршення стану навколишнього середовища та зміна клімату, а також ризики, що існують в рамках міжнародної фінансової системи, стали більш помітними. Потреба в додаткових інвестиціях для сценаріїв розвитку, сумісного з кліматом, і сталого розвитку оцінюється за різних припущень у кілька трильйонів доларів США в рік, а річний обсяг додаткового фінансування для розвитку інфраструктури – від 5 до 7 трлн дол. США. Для задоволення зазначених потреб було б достатньо глобальних накопичень близько 22 трлн дол. США на рік, однак має місце неналежний розподіл ресурсів [3]. Відтак постає проблема пошуку найбільш дієвих інструментів фінансування сталого розвитку, реалізації ЦСР на різних інституційних рівнях. Не зважаючи на глибокі дослідження як сутності світоглядної концепції сталого розвитку, її складових, передумов і перспектив, залишаються відкритими проблема належного методологічного обґрунтування і прикладне завдання пошуку дієвих інструментів механізму фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях.

Результати дослідження. У 2002 році на Міжнародній конференції з фінансування розвитку (Монтерей, Мексика) світовою спільнотою системно порушено проблему пошуку шляхів фінансового забезпечення сталого розвитку. Підсумком роботи конференції став Монтерейський консенсус щодо фінансування розвитку – Глави держав і міністри узгодили першу міжнародну програму фінансування розвитку. Співпраця продовжилася у формі міжурядових переговорів з метою прийняття та поновлення зобов'язань, зокрема в рамках другої і третьої Міжнародних конференцій щодо подальшої діяльності у сфері фінансування розвитку, що відбулися в Досі (Катар) в 2008 році й Аддис-Абебі (Ефіопія) у 2015 році (табл. 1).

На Монтерейській конференції вперше відбувся багатосторонній діалог представників урядів, громадянського суспільства, ділових кіл та організацій, тобто різних інституційних рівнів, з глобальних економічних питань щодо пошуку шляхів вирішення проблеми браку необхідних для досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей розвитку, зокрема цілей, визначених на той час у Декларації тисячоліття ООН. Метою спільної діяльності на високому рівні встановлено ліквідацію бідності, забезпечення сталого економічного росту і заохочення сталого розвитку у процесі переходу до всеохоплюючої та справедливої глобальної економічної системи. Світовою спільнотою на цій конференції зроблено низку акцентів щодо сутності механізму фінансування розвитку. Так, відзначено визначальну роль координації й кооперації діяльності на різних інституційних рівнях. Досягнення цілей розвитку вимагає створення нових партнерських зв'язків між розвиненими країнами і такими, що розвиваються. Повинні застосовуватися принципи раціональної політики, благого управління на всіх рівнях, верховенство права. ООН процес управління визначає «благим» і «демократичним» залежно від рівня прозорості державних установ і функціонуючих у країні механізмів. «Благе» управління сприяє справедливості, масовості, плюралізму, транспарентності, підзвітності та верховенству права такими способами, які є ефективними, результативними і довгостроковими [1]. Кожна окрема країна несе відповідальність за власний економічний і соціальний розвиток, відтак визначальною є роль національної політики та стратегій. При цьому національна економіка в сучасних умовах тісно пов'язана з глобальною економічною системою, що може стати перевагою в досягненні цілей розвитку. Тому національні зусилля в сфері розвитку повинні підкріплюватися сприятливою міжнародною економічною кон'юнктурою. Принципово важливе завдання у сфері забезпечення росту, подолання бідності та сталого розвитку – створення необхідних внутрішніх умов для мобілізації національних заощаджень, як державних, так і приватних, підтримка достатнього рівня продуктивних інвестицій і розвитку людського потенціалу. Створення сприятливих макроекономічних умов має важливе значення для мобілізації національних ресурсів, підвищення продуктивності, зменшення відпливу капіталу, заохочення розвитку приватного сектора й залучення та ефективного використання міжнародних інвестицій і допомоги. Істотною є ефективна, дієва, транспарентна і підзвітна система мобілізації державних ресурсів та управління процесом їх використання урядами. Відзначено необхідність забезпечення бюджетної стійкості поряд зі справедливими ефективними системами оподаткування та управлінням, а також підвищення ефективності державних витрат, що, однак, не замінить продуктивні приватні інвестиції [2].

Механізм фінансування розвитку повинен сприяти збільшенню обсягу розрізнених фінансових потоків у напрямі задоволення глобальних потреб, підвищенню якості стратегій, підходів та інструментів вирішення

проблем неефективних і шкідливих субсидій, корупції, ухилення від сплати податків, незаконного відтоку фінансових коштів і бездіяльності, особливо щодо охорони навколишнього середовища, що часто потребує більшого обсягу фінансування, ніж корекція управлінських рішень. Зазначене вимагає суттєвих змін у способі організації фінансування як у державній, так і в приватній сфері.

Таблиця 1. Міжнародне співробітництво щодо фінансування розвитку

Міжнародні конференції / програми з фінансування розвитку	Заходи (шляхи) реалізації
Монтерейський консенсус Міжнародної конференції з фінансування розвитку, прийнятий 18–22 березня 2002 року	<ul style="list-style-type: none"> - мобілізація національних фінансових ресурсів на цілі розвитку; - мобілізація міжнародних ресурсів на цілі розвитку: прямі іноземні інвестиції та інші приватні ресурси; - міжнародна торгівля як рушійна сила розвитку; - активізація міжнародного фінансового і технічного співробітництва щодо цілей розвитку; - зовнішня заборгованість; - вирішення системних питань: підвищення узгодженості та послідовності функціонування міжнародних валютної, фінансової і торговельної систем в інтересах розвитку
Дохійська декларація про фінансування розвитку, прийнята 29 листопада – 2 грудня 2008 року	<ul style="list-style-type: none"> подальша діяльність у сфері фінансування розвитку, моніторинг впровадження рішень Монтерейського консенсусу: - мобілізація національних фінансових ресурсів; - мобілізація міжнародних фінансових ресурсів: прямі іноземні інвестиції та інші приватні ресурси; - міжнародна торгівля як рушійна сила розвитку; - розширення міжнародного фінансового і технічного співробітництва в цілях розвитку; - зовнішня заборгованість; - вирішення системних питань: підвищення узгодженості та послідовності функціонування міжнародних валютної, фінансової і торгової систем в інтересах розвитку; - інші завдання
Аддис-Абебська програма дій третьої Міжнародної конференції з фінансування розвитку, схвалена 13–16 липня 2015 року	<ul style="list-style-type: none"> підтвердження і розвиток положень Монтерейського консенсусу та Дохійської декларації: - внутрішні державні ресурси; - приватний бізнес і фінансування на національному і міжнародному рівнях; - міжнародне співробітництво в цілях розвитку; - міжнародна торгівля як рушійна сила розвитку; - проблема заборгованості і забезпечення її прийняттого рівня; - вирішення системних питань; - наука, технології, інновації та розвиток потенціалу.

Джерело: узагальнено автором за [1; 2; 4; 6].

Міжурядовий комітет експертів з фінансування сталого розвитку, розпочавши свою діяльність у 2013 р., визначив можливі елементи дієвої стратегії фінансування сталого розвитку, ґрунтуючись на універсальних цінностях Декларації тисячоліття (тепер – ЦСР); принципах Ріо-де-Жанейрської декларації з навколишнього середовища і розвитку і підсумковому документі Конференції Ріо + 20; Монтерейському консенсусі щодо фінансування розвитку стосовно комплексного використання всіх форм фінансування, включаючи фінансування з державних, приватних, національних і міжнародних джерел; участі багатьох зацікавлених сторін, зокрема, громадянського суспільства, підприємницького сектора та інших інституцій [3, с. 4]. Експертами розроблено стратегічний підхід на основі комплексного аналізу потоку фінансових коштів від джерел до сфер використання з урахуванням посередників, що визначають напрямки таких потоків. Підхід, на відміну від Монтерейського консенсусу, відповідно до актуальних потреб сьогодення містить нові елементи, що охоплюють боротьбу зі зміною клімату, комплексне врахування економічного, соціального та екологічного компонентів сталого розвитку. Він дає уявлення про сутність стратегій стимулювання інвестицій новітнього типу, враховуючи компліментарність різних джерел, враховує завдання і стимули, що лежать в основі дій різних посередників. Результати такого аналізу сформульовані експертами ООН у вигляді основних принципів (рис. 1).

Механізм фінансування сталого розвитку охоплює потоки внутрішнього державного, внутрішнього приватного, міжнародного державного, міжнародного приватного та змішаного фінансування.

Відповідно до принципів стратегічного підходу Міжурядовим комітетом експертів з фінансування сталого розвитку країнам запропоновано пакет із 115 конкретних політичних рекомендацій щодо організації фінансових потоків незалежно від їх джерела на досягнення ЦСР (табл. 2).

Забезпечення відповідальності та керівної ролі країни у здійсненні національних стратегій сталого розвитку разом зі створенням сприятливих міжнародних умов
Прийняття ефективної урядової політики як основи стратегії фінансування сталого розвитку
Цілісне використання усіх фінансових потоків
Узгодження фінансових потоків із відповідними потребами і видами використання
Максимізація впливу міжнародних державних фінансів
Усестороннє врахування критеріїв сталого розвитку у національних стратегіях фінансування і бюджетах, а також приватних інвестиційних рішеннях
Використання синергізму в економічних, екологічних і соціальних компонентах сталого розвитку
Прийняття багатостороннього, орієнтованого на людину і всеохоплюючого підходу для досягнення вагомих результатів на місцях
Забезпечення транспарентності і підзвітності фінансування на національному, регіональному і міжнародному рівнях

Рисунок 1. Принципи стратегічного підходу щодо фінансування сталого розвитку

Джерело: [3, с. 10]

Таблиця 2. Механізм фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях

Інституційні рівні	Джерела фінансових потоків	Рекомендації щодо організації фінансування/інструменти
Національний / регіональний / місцевий	Внутрішнє державне фінансування	- має вирішальне значення для фінансування сталого розвитку; - проведення внутрішньої податкової реформи, блага фінансове управління, поглиблення міжнародного співробітництва і виконання зобов'язань розвиненими країнами щодо офіційної допомоги у цілях розвитку на рівні 0,7 % валового національного доходу, виділення такої допомоги найменш розвиненим країнам на рівні 0,15–0,20 % валового національного доходу; - урахування критеріїв сталого розвитку на всіх етапах процесу бюджетування; - заміна шкідливих субсидій виплатою компенсацій; - активне нарощування потенціалу в сфері управління заборгованістю, а також можливість створення національних банків розвитку для забезпечення довгострокового фінансування
	Внутрішнє приватне фінансування	- забезпечення інклюзивного фінансування й доступу до коштів домогосподарств, малих і середніх підприємств та розвиток ринку капіталу; інноваційне фінансування малих і середніх підприємств; - зміцнення політичних, правових, нормативних та інституційних умов для встановлення балансу між наданням доступу до кредитів і фінансових послуг й управлінням ризиками й забезпеченням стабільності фінансового ринку
Міжнародний / регіональний	Міжнародне державне фінансування	- надання офіційної допомоги, інших видів підтримки, а також підтримка діяльності щодо клімату відіграватиме провідну роль у фінансуванні сталого розвитку; - надання пільг залежно від виду інвестицій та рівня розвитку країни
	Міжнародне приватне фінансування	- державна політика у напрямі подолання перешкод приватному сектору, в тому числі довгостроковим інституціональним інвесторам, усунення ризиків, пов'язаних з окремими видами приватних потоків; - контроль і регулювання несталих потоків капіталу і покращена міжнародна координація дій для ефективного управління ліквідністю у глобальному масштабі; - відкритість інформації про показники стану економіки і навколишнього середовища, суспільного розвитку та якості державного управління
Міжнародний / національний / регіональний / місцевий	Внутрішнє державне фінансування	- може використовуватися у поєднанні з інноваційними партнерськими зв'язками; - справедливий розподіл ризиків; - нарощування потенціалу розвитку місцевих ініціатив, обмін досвідом між різними країнами; - створення національних і регіональних інфраструктурних фондів і платформ, які об'єднують державні й приватні ресурси, та розподіляють ризик; національних банків розвитку
Глобальне партнерство		- заходи у сферах глобального економічного управління, торгових й інвестиційних режимів, забезпечення стабільності міжнародної фінансової системи, реформи системи регулювання, активізації міжнародного співробітництва щодо оподаткування та боротьби з незаконними фінансовими потоками, запобігання та врегулювання криз державної заборгованості, регіонального співробітництва, узгодженого контролю та обліку, підвищення ефективності співробітництва в цілях розвитку.

Джерело: узагальнено за [1; 3].

Алгоритм механізму фінансування сталого розвитку передбачає таку послідовність дій щодо кожного фінансового потоку:

1. Виявлення вузьких місць, що не дозволяють збільшити обсяг фінансування.
2. Аналіз можливих шляхів вирішення проблеми.
3. Рекомендації стосовно усунення вузьких місць шляхом:
 - мобілізації нових і додаткових ресурсів;
 - перерозподілу наявних ресурсів з метою інвестування у сталий розвиток і ефективного їх використання;
 - зміцнення взаємодії трьох компонентів сталого розвитку;
 - розроблення належних правил і приписів щодо балансу між наданням доступу до фінансування та забезпеченням стабільності фінансового ринку;
 - створення сприятливих умов;
 - формування потенціалу і створення платформи для обміну досвідом між країнами.

Глобальні ЦСР – це програма задоволення потреб сьогодення шляхом подолання стримуючих факторів на основі соціальної інклюзивності, загального процвітання і раціонального використання навколишнього середовища [9].

Аддис-Абебська конференція з фінансування розвитку стала однією з основоположних у формуванні Порядку денного у галузі сталого розвитку. Відзначається тісний зв'язок між шляхами досягнення ЦСР і Аддис-Абебською програмою дій, їх індикаторами. Однак вказані засадничі програми мають різну структуру, що ускладнює зіставлення спільних завдань, адже Порядок денний концентрується на ЦСР, тоді як програма дій – на Монтерейському консенсусі [8].

Як відзначалося, на сьогодні фінансування сталого розвитку з усіх джерел є недостатнім для досягнення встановлених цілей. При цьому оцінка потреби у обсязі такого фінансування залежить від низки чинників, зокрема від макроекономічних й політичних умов як на рівні секторів/галузей та економіки в цілому, так і міжнародних правил, норм, стандартів. Ще одним чинником є ефективність використання ресурсів. ООН, оперуючи оцінками потреб у фінансуванні, наголошує, що йдеться про порядок величин, оскільки просте агрегування у глобальне ціле потреб у розрізі секторів/галузей, типу попиту або категорії країни, регіону не враховує належним чином синергетичний і багатосторонній характер сталого розвитку [3, с. 7].

Спостерігаються такі тенденції у потоках ресурсів для фінансування сталого розвитку. Як відзначалося, глобальні накопичення оцінюються близько 22 трлн дол. США у рік (державні і приватні джерела), тоді як глобальний обсяг фінансових активів – розміщення лише невеликої частки глобальних річних накопичень – приблизно становлять 218 трлн дол. США. За період з 2002 року зріс обсяг фінансових ресурсів з усіх джерел – державних, приватних, внутрішніх і міжнародних. Протягом останніх років у структурі джерел у більшості країн має місце збільшення частки внутрішнього фінансування. У країнах, що розвиваються, і найменш розвинених вирішальне значення має міжнародне державне фінансування, однак збільшуються потоки приватного капіталу та грошових переказів, а також офіційної допомоги у цілях розвитку. На податковій надходження припадає приблизно 10–14 % валового внутрішнього продукту у країнах з низьким рівнем доходу, що приблизно на одну третину менше, ніж у країнах із середнім рівнем доходу, і значно менше порівняно з країнами з високим рівнем доходу, в котрих співвідношення податків і валового внутрішнього продукту сягає 20–30 %. Відсутність ринків довгострокових зобов'язань обмежує наявність довгострокового фінансування в багатьох країнах. Присутність інституційних інвесторів у країнах, що розвиваються, зростає і характеризується потенціалом збільшення обсягу ресурсів для цілей довгострокових інвестицій у сфері сталого розвитку. Зростає інтерес до екологічних, соціальних і управлінських наслідків інвестицій. У цілому рішення про фінансування сталого розвитку як з державних, так і приватних джерел залежать від національної політичної основи та міжнародної фінансової архітектури, розміру відповідних й ефективних фінансових інститутів, розроблення та вдосконалення інструментів для доступу до інвестицій для цілей сталого розвитку.

Щодо перспектив фінансування сталого розвитку, за даними доповіді ООН «Світовий економічний стан і перспективи 2017» [7], уповільнення темпів зростання світової економіки ускладнює завдання залучення довгострокових інвестицій, необхідних для досягнення ЦСР. Міжнародне фінансування є вагомим доповненням до мобілізації національних джерел, тенденція до збільшення якого протягом останніх 15 років має місце в країнах, що розвиваються, але залишається недостатньою для скорочення розриву у фінансуванні інвестицій. Проте міжнародні потоки капіталу залишаються волатильними, а чистий потік капіталу в країни, що розвиваються, залишиться негативним щонайменше у 2017 році, що свідчить про труднощі у довгостроковому фінансуванні сталого розвитку. З початку глобальної фінансової кризи низькі процентні ставки сприяли випуску суверенних облігацій країн, що розвиваються, на міжнародні ринки капіталу. Однак виникають ризики щодо забезпеченості боргу, особливо при значних коливаннях валютного курсу. Надання міжнародного державного фінансування, зокрема офіційної допомоги в цілях розвитку, залишається нижче встановлених ООН рівнів. Масштаб кредитування з боку міжнародних банків розвитку збільшився, але обсяг доступних національних і міжнародних фінансових ресурсів є недостатнім для скорочення розриву у фінансуванні інвестицій з метою сталого розвитку.

Для подолання негативних тенденцій і досягнення встановлених показників необхідні зміни структури стимулювання [7]. Узгодження інвестицій з ЦСР, зокрема створення сталої інфраструктури, вимагає створення політичної та нормативно-правової бази для стимулювання змін у структурі інвестицій. Моделі прямих іноземних інвестицій, що поширені на сьогодні, безпосередньо пов'язані зі сталим розвитком. Але значна частина потоків

таких інвестицій була спрямована на транскордонне злиття і поглинання, вплив яких на ЦСР обмежений. Тоді як перерозподіл від 3 до 5 відсотків активів інституційних інвесторів у довгострокові інвестиції у сталий розвиток може обумовити значний позитивний ефект. Проте інвестиції інституційних інвесторів в довгострокові неліквідні активи, необхідні для фінансування сталого розвитку, обмежені, вони короткострокові, що спричиняє волатильність транскордонних потоків портфельних інвестицій, які не завжди позитивно впливають на процес сталого розвитку. Відтак приведення стимулів на ринках капіталу у відповідність з довгостроковими інвестиціями у сталий розвиток, а також заохочення прямих інвестицій може бути реалізовано за допомогою архітектури фінансового управління та посилено поєднанням різних інструментів економічної політики, включаючи зовнішнє ціноутворення, ефективну нормативну базу, змішане фінансування та надання гарантій, посередництво у приватних інвестиціях з боку колективних посередників, таких як банки розвитку.

Ще одним прогресивним елементом механізму фінансування сталого розвитку у напрямі подолання розриву у фінансуванні ЦСР і встановленими індикаторами їх досягнення слід відзначити Платформу співробітництва з податкових питань. Це спільна ініціатива Міжнародного валютного фонду, Організації економічного співробітництва і розвитку, ООН і Групи Світового банку, започаткована у 2016 році. Платформа покликана сприяти мобілізації внутрішніх ресурсів і запустити модернізовану систему оподаткування для реалізації Порядку денного на період до 2030 року та Аддис-Абебської програми дій шляхом підвищення обізнаності щодо прозорості та ефективного, всебічного обміну інформаційними механізмами з метою усунення ухилення від сплати податків і боротьби з незаконними фінансовими потоками [7].

Висновки. Дієвий механізм фінансування сталого розвитку відповідно до стратегічного підходу і принципів Міжурядового комітету експертів з фінансування сталого розвитку ООН передбачає узгодження приватних стимулів з державними цілями та створення інституційних засад, що стимулюють націлені на отримання прибутку інвестиції, одночасно з мобілізацією державних ресурсів для обов'язкової діяльності в сфері сталого розвитку. Організаційні й стимулюючі інструменти такого механізму повинні бути також націлені на збалансування інтересів інвесторів та інвестиційних потреб для попередження небажаної діяльності, наприклад, покриття довгострокових потреб у забезпеченні сталого розвитку за рахунок короткострокового капіталу.

Існує тісний взаємозв'язок між засобами (шляхами) досягнення ЦСР і Аддис-Абебської програми дій, їх індикаторами. На сьогодні вжитих заходів щодо фінансування сталого розвитку на всіх інституційних рівнях недостатньо. Обсяг фінансування сталого розвитку обумовлюється низкою чинників, зокрема макроекономічними і політичними умовами як на рівні секторів/галузей та економіки в цілому, так і міжнародних правил, норм, стандартів, а також ефективності використання ресурсів. Необхідним є удосконалення механізму фінансування, зокрема у частині змін у структурі стимулювання.

Враховуючи відзначену експертами ООН вирішальну роль внутрішнього державного фінансування сталого розвитку, в Україні доцільно конкретизувати і привести у відповідність до міжнародних зобов'язань нормативно-правове забезпечення інструментів механізму фінансування, з особливим наголосом на стимулюванні досягнення встановлених цілей та активізації діяльності на всіх інституційних рівнях задля мобілізації фінансових ресурсів з доступних джерел. Перспективним інструментом механізму фінансування сталого розвитку в Україні вважаємо державно-приватне партнерство.

Список використаних джерел

1. Аддис-Абебская программа действий третьей Международной конференции по финансированию развития / Генеральная Асамблея ООН, Шестьдесят девятая сессия, 27 июля 2015 года, A/RES/69/313 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/69/313>.
2. Доклад Международной конференции по финансированию развития / Организация Объединенных Наций, Монтеррей, Мексика, 18–22 марта 2002 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/392/69/PDF/N0239269.pdf?OpenElement>.
3. Доклад Межправительственного комитета экспертов по финансированию устойчивого развития / Организация Объединенных Наций, 2015 год, 58 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/03/ICESDF_Ru.pdf.
4. Дохинская декларация о финансировании развития: итоговый документ Международной конференции по последующей деятельности в области финансирования развития для обзора хода осуществления Монтеррейского консенсуса / Генеральная Асамблея ООН, A/CONF.212/L.1/Rev.1, Доха, Катар, 29 ноября – 2 декабря 2008 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N08/630/57/PDF/N0863057.pdf?OpenElement>.
5. Историчний новий Порядок денний у галузі сталого розвитку одностайно прийнятий 193 державами-членами ООН / Представництво ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/informatsiyni-tsentr/news/3579-2015-09-28-12-06-08-istorichniy-noviy-poryadok-den>.
6. Монтеррейский консенсус Международной конференции по финансированию развития. Принят Международной конференцией по финансированию развития 18–22 марта 2002 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/monterrey.shtml.
7. Платформа сотрудничества по налоговым вопросам: Важный шаг на пути к усилению международного сотрудничества по налоговым вопросам / ООН, Нью-Йорк, 27 октября 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/development/desa/ru/news/financing/collaboration-on-tax.html>.

8. *Addis Ababa Action Agenda – Monitoring commitments and actions: Inaugural Report 2016 / Inter-agency Task Force on Financing for Development, 2016. 154 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2016/03/Report_IATF-2016-full.pdf.*
9. *Brundtland G.H. Report of the World Commission on environment and development: «our common future». – United Nations, 1987. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.*
10. *The World Economic Situation and Prospects 2017 / United Nations, New York, 2017. – 203 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/2017wesp_full_en.pdf.*

References

1. *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development / General Assembly United Nations, Sixty-ninth session, 27 July 2015, A/RES/69/313. <http://www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/69/313>.*
2. *Report of the International Conference on Financing for Development / United Nations, Monterrey, Mexico, 18–22 March 2002. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/392/69/PDF/N0239269.pdf?OpenElement>.*
3. *Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing / United Nations, 2015, 58 p. http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/03/ICESDF_Ru.pdf.*
4. *Doha Declaration on Financing for Development: Outcome Document of the Follow-Up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus / General Assembly United Nations, A/CONF.212/L.1/Rev.1, Doha, Qatar, 29 November – 2 December 2008. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N08/630/57/PDF/N0863057.pdf?OpenElement>.*
5. *Istorychnyi novyi Poriadok denniy u haluzi staloho rozvytku odnostaino pryiniaty 193 derzhavamy-chlenamy OON [Historic New Sustainable Development Agenda Unanimously Adopted by 193 UN Members]. <http://www.un.org.ua/ua/informatsiinyi-tsentri/news/3579-2015-09-28-12-06-08-istorichniy-noviy-poryadok-den>.*
6. *Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development. It was adopted by Heads of State and Government on 22 March 2002. http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/monterrey.shtml.*
7. *Platforma sotrudnichestva po nalogovym voprosam: Vazhnyj shag na puti k usileniju mezhdunarodnogo sotrudnichestva po nalogovym voprosam [The Platform for Collaboration on Tax: An Important Step on Strengthening International Cooperation on Tax Matters]. United Nations, New York, October 27, 2016. <https://www.un.org/development/desa/ru/news/financing/collaboration-on-tax.html>.*
8. *Addis Ababa Action Agenda – Monitoring commitments and actions: Inaugural Report 2016 / Inter-agency Task Force on Financing for Development, 2016. 154 p. http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2016/03/Report_IATF-2016-full.pdf.*
9. *Brundtland G.H. Report of the World Commission on environment and development: «our common future». – United Nations, 1987. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.*
10. *The World Economic Situation and Prospects 2017 / United Nations, New York, 2017. – 203 p. https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/2017wesp_full_en.pdf.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Сакаль Оксана Володимирівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»
бульвар Тараса Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна
e-mail: o_sakal@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Сакаль Оксана Владимировна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант Государственное учреждение «Институт экономики природопользования и устойчивого развития Национальной академии наук Украины»
бульвар Тараса Шевченка, 60, г. Киев, 01032, Украина
e-mail: o_sakal@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Sakal Oksana Volodymyrivna, Ph.D. (Econ.), Senior Researcher, Doctoral Candidate Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development National Academy of Sciences of Ukraine»
boulevard Tarasa Shevchenka, 60, Kyiv, 01032, Ukraine
e-mail: o_sakal@ukr.net

Рецензент: Сундук Анатолій Миколайович, завідувач відділом проблем економіки земельних і лісових ресурсів, д.е.н., с.н.с., Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України».